

Pärandihoidla avahoidla teenus

Teenus disainiti enne maja.

OBJEKT Lõuna-Eesti pärandihoidla, Raadi mõisa kinnistu, Tartu

PROJEKTI VÄLTUS november 2022 – august 2023

TELLIJA Muinsuskaitseamet · Kultuuriministeerium · Riigi Kinnisvara AS

Kogu projekt ühel leheküljel

Muuseumide kogudest jõuab näitustele ligi 3%. Ülejäänu on hoiul. Kui riik ehitab museaalidele keskse ühishoidla, liigub pärand oma kodumuuseumist veel kaugemale — suletud tsooni, kuhu avalikkus ei pääse.

Meie disainisime selle hoidla avaliku poole: avahoidla, kus külastaja näeb museaale hoidla tingimustes ja seda, kuidas muuseum seesmise organismina töötab — konserveerimist, digiteerimist, kogudetööd. Neli kasutajaprofiili, nende teekonnad ja neljatasandiline teenusmudel tõlgiti turvatsoonide ja ruumiprogrammi keelde.

Tulem ei jäänud kontseptsiooniks. Sellest sai Raadi pärandihoidla arhitektuurivõistluse lähteülesande sisuline alus: ruumiprogramm tuletati kasutajatekonnast, mitte vastupidi.

Miks see loeb

- Eesti avalikus taristuprojektis on tavajärjekord vastupidine: maja projekteeritakse, teenus surutakse hiljem sisse.
- Turvalisuse ja avatuse konflikt lahendati läbipaistvusega, mitte kompromissiga: neli ligipääsutsooni, klaasseinad, nähtavus ilma ligipääsuta.
- Säilitamine on muuseumile tasuta, avalik kogemus on tasuline. Külastus rahastab avatust.

~3%

kogudest on täna näitustel nähtav

4

teenusetasandit hinnaloogikaga

5000 m²

külastajale ligipääsetav avahoidla

100 / 30

inimest ja gruppi nädalas — projekteeritud koormus

4

kasutajaprofiili ja teekonda

23

muuseumi kogud ühishoidlate mudelis

Ehitusprobleemist ligipääsuprobleemiks

Lähtepunkt oli varaline. Eesti muuseumidel puuduvad tingimused museaalide pikaajaliseks säilitamiseks. Lahenduseks oli otsustatud rajada kesksed pärandihoidlad — Põhja-Eestisse Jürisse ja Lõuna-Eestisse Tartusse Raadile. See on ruutmeetrite, kliimatingimuste ja turvanõuete küsimus. Ehitusülesanne.

Projekti otsustav samm oli probleemi ümbersõnastamine. Kui pärand kolib keskhoidlasse, muutub see avalikkusele veel vähem ligipääsetavaks kui varem: museaal liigub oma kodumuuseumist eemale, tsooni, kuhu külastaja ei pääse. Näituste ja ekspositsioonide kaudu on kättesaadav ainult ca 3% muuseumide kogudest. Keskne hoidla ilma teenusekihita võimendaks seda kaotust.

Kuidas muuta säilitamiseks vajalik suletud taristu avalikuks väärtuseks, ilma et museaalide turvalisus või säilivustingimused halveneksid?

Sellest sündis avahoidla: nähtav osa hoidlast, kus museaalidega ja nende töötlemisega tutvutakse hoidla tingimustes. Külastaja ei näe näitust — ta näeb muuseumi seesmist organismi.

MIDA HAKATI LAHENDAMA

- Avahoidla külastusteenuse kontseptsioon: mida külastaja näeb, kogeb ja teeb.
- Väärtuspakkumus, mis eristab pärandihoidla muuseumist ega dubleeri seda.
- Kasutajarühmade analüüs ja nende teekonnad hoones, mida veel ei ole.
- Teenuse tasandid ja hinnaloogika: mis on muuseumile tasuta, mis on tasuline.
- Ruumilised ja tehnilised lähtepõhimõtted arhitektuurivõistluse lähteülesandeks.

Pärandihoidla üldkontseptsioon: visioon, missioon, väärtused, eristuvus ja unikaalne väärtuspakkumus. Allikas: algmaterjal, lk 6.

Viis etappi, üks üleandmispunkt

● NOV 2022 Raamistamine Lähteolukorra ja tellija ootuste kaardistamine; probleemi ümberdefineerimine säilitamiselt ligipääsule.	● DETS 2022 Uuringud Kasutajate ja rollide kartograafia muuseumivaldkonnas, süvaprofileerimine, trendi- ja võrdlusanalüüs, asukohaanalüüs Raadil.	● JAAN 2023 Kontseptsioon Väärtuspakkumus, positsioon võimaldajana, neli võimalustepakki, teenuse tasandid ja hinnaloogika.	● VEEBR 2023 Teenuse ja ruumi süntees Kasutajaprofiilid ja teekonnad kantakse ruumiplaanile; tsoneering ligipääsuõiguse järgi; ruumiprogrammi mahud.	● AUG 2023 Üleandmine 12 lähtepõhimõtet ja teenusekontseptsioon üle antud arhitektuurivõistluse lähteülesande ja avalike teenuste arenduse sisendiks.
---	---	---	--	---

KAASATUD OSAPOOLED

Osapool	Roll projektis	Panus
Muinsuskaitseamet, Kultuuriministeerium, Riigi Kinnisvara AS	Tellija ja valdkonna omanik	Ülesande püstitus, museaalide säilitamise nõuded, riiklik hoidlaprogramm ja investeeeringu raamistik.
Muuseumide koguhoidjad, peavarahoidjad, kuraatorid, konservaatorid	Sisuvalkonna eksperdid ja tulevased kasutajad	Töövoogude, hirmude ja piirangute sisend; museaalide käitlemise ja tehniliste ruumide nõuded.
Teenusedisaini meeskond	Väline disainipartner	Uuringud, kontseptsioon, kasutajaprofiilid ja teekonnad, teenuse tasandid, ruumi- ja lähtepõhimõtted.
Eesti Rahva Muuseum	Naaber ja külastustee-konna osa	Raadi olemasoleva külastusvoo ja taristu kontekst.
Eesti Arhitektide Liit ja arhitektuurivõistluse žürii	Disainitulemi vastuvõtja	Lähteülesande sisulise aluse rakendamine võistlustingimustes.

Mida uuriti ja mis sellest välja tuli

Uuringutegevus	Väljund projektis
Kasutajate ja rollide kartograafia muuseumivaldkonnas	Neli kasutajaprofiili: muuseumide esindajad, kooli- jm grupid, teadurid/uurijad, tavakülastajad
Süvaprofileerimine rolli kaupa: eesmärk, hoiakud, käitumine, vajadus, hirm, piirang, ajahorisont	Profiilikaardid koos hirmude ja piirangutega – nt koguhoidja hirm jääda infosulgu ja vastutus museaali seisundi eest
Kasutajateekondade kaardistus füüsilises ruumis	Iga profiili trajektor punktist -1 (eelbroneering) lõpp-punktini, koos huvipunktide ja soovitud tulemustega
Nõudluse ja koormuse hindamine	Osakaalud: tavakülastajad 50%, kooli- jm grupid 49%, teadurid 0,5%, muuseumide esindajad 0,5%; ca 100 inimest / 30 gruppi nädalas
Trendi- ja võrdlusanalüüs rahvusvahelistest avahoidla lahendustest	13 trendi, mis seavad keskmisse jätkusuutlikkuse, energiahinnad, ligipääsetavuse ja iseseisva külastuse
Asukoha-, liikuvus- ja ajalooanalüüs Raadi kinnistul	Küllastustekonna sidumine ERMi naabruse, parklate, pargi, järveäärse teeraja ja mõisavaremetega

KASUTATUD TEENUSEDISAINI TÖÖRIISTAD

- Väärtuspakkumuse raamistik: visioon, missioon, väärtused, eristuvus, unikaalne väärtuspakkumus
- Kasutajaprofiilid koos hoiakute, hirmude, piirangute ja käitumismustritega
- Kasutajateekonna kaardistamine ruumiplaanile, mitte abstraktsele ajateljele
- Teenusekaart kasutajatüüp x teenusetasand
- Teenuse tasandite ja hinnastamisloogika modelleerimine
- Tsoneerimine ligipääsuõiguse järgi ja ruumiprogrammi mahuline kavandamine
- Trendi- ja benchmark-analüüs
- Lähtepõhimõtete komplekt üleandmiseks arhitektuurivõistlusele

VAJADUS:
Hoiustada museaale jm vara, mis oma muuseumisse ära ei mahu

VÄÄRTUSPAKKUMINE:
Tsentriline, turvaline lahendus pärandihoidlana, mille avahoidlas saab näidata museaale hoidla tingimuses

PÄRANDIHOIDLA PAKUTAV:
Hoiustamis-säilitamiskeskonna pakkumine; nõustamine; müügi- ja turunduse pakkumine (huvilise suunamine edasi muuseumisse)

Kes ta täpsemalt on?
Muuseumi koguhoidja, aga ka kuraator või peavarahoidja

Kes on tema kontaktisik?
Pärandihoidla peavarahoidja

Kui pikalt ta külastust ette plaanib?
Suhteid ja kokkuleppeid luues pikalt; hiljem suhe familiaarne, n-ö oma inimene

Milliseid funktsioone ta kasutab?
Hoidlat, lisateenuseid; seminariruumi, laborit; eelistab kaugtöökohta pärandihoidlas

Milliseid tehnilisi vahendeid ta vajab?
Wifit jms

Millist oskusteavet/tuge ta kohapeal vajab?
Konsultatiivset tehnilist tuge; infot museaalide asukohtade jms osas

Mis on talle veel tähtis?
Oma kodu tunne, olme; kiirus asjaajamisel

MILLISED ON TEMA HOIAKUD?
Familiaarne suhtlus heatahtlikus dialoogis

MIS ON TEMA EESMÄRK?
Olla tubli, saada kiiresti ja mugavalt asjad aetud

MIDA TA KARDAB?
Jääda infosulgu, et ei jõua oma tööga valmis, ei tea, kuidas oma tööd paremini korraldada. Et tema muuseumi museaalidega võib midagi juhtuda

KUIDAS TA KÄITUB?
Uurib MUISist, helistab üle, esitab spetsiifilisi küsimusi. Tuleb vajadusel kohale, kui muud üle ei jää

MIS ON TEMA VAJADUS?
Saada info ja lahendused kiiresti kätte; abi tehnilistel teemadel (digiteerimine/konserveerimine; info leidmine jms)

MIS TEDA PIIRAB?
Aeg kaob käest; eelarve

Kasutajaprofiili kaart: hoiakud, eesmärk, hirmud, käitumine, vajadus, piirangud, kontaktisik, vajavad funktsioonid ja vahendid. Allikas: algmaterjal, lk 16.

Kasutajad jagavad sama maja, aga mitte samu õigusi

LEID 1

99% külastusmahust on avalikkus. 1% vajab museaali kätte.

Tavakülastajad ja grupid moodustavad ligi kogu külastusmahu. Muuseumide esindajad ja teadurid on kokku ca 1% – aga just nemad vajavad füüsilist ligipääsu museaalidele ja töövahenditele.

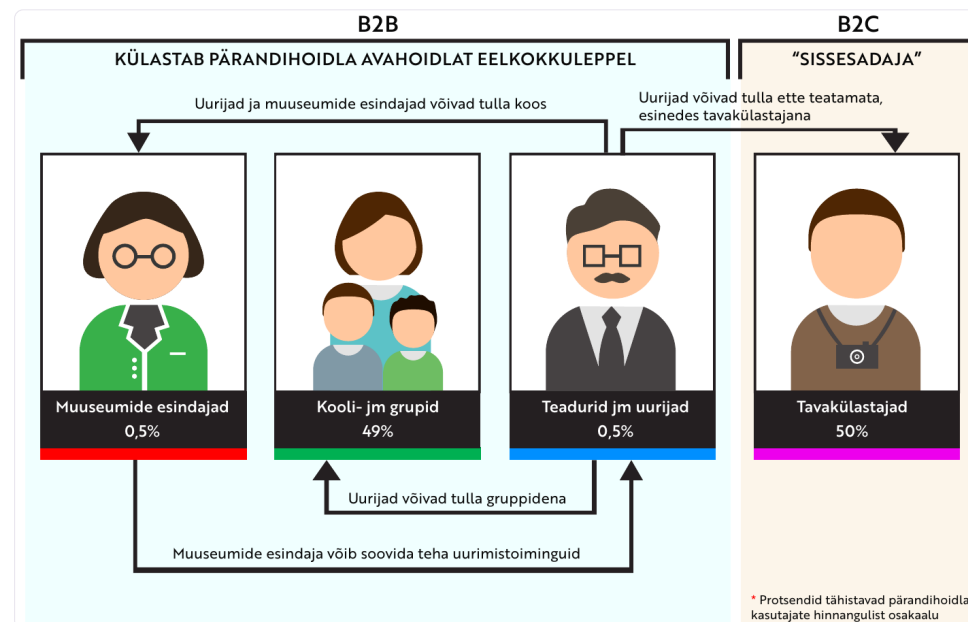
Mõju lahendusele: neljatasandiline tsoneering ühes majas ja klaasseinad tsoonide vahel. Nähtavus ilma ligipääsuta. Turvalisuse ja avatuse konflikti ei lahendatud kompromissiga, vaid läbipaistvusega.

LEID 2

Rollid libisevad – teekond ei ole lineaarne.

Uuriija võib tulla ette teatamata ja esineda tavakülastajana. Muuseumi esindaja võib soovida teha uurimistoiminguid. Uuriijad võivad tulla gruppina.

Mõju lahendusele: teekonnapunktid ei ole fikseeritud järjekorras, vaid kujunevad kohapeal kasutaja eesmärgist. Vastuvõtupunkt peab rolli tuvastama ja ligipääsu jooksvalt muutma, mitte eeldama broneeringu järgi.

Neli kasutajaprofiili, nende hinnanguline osakaal ja ristumised: kes tuleb eelkokkuleppel (B2B) ja kes „sissesadajana“ (B2C). Allikas: algmaterjal, lk 14.

Koguhoidja ei osta ruutmeetreid, vaid kindlust

LEID 3

Koguhoidja tegelik vajadus on kiirus, kindlus ja kontaktisik.

Ta kardab infosulgu ja museaalide kahjustumist. Teda piiravad aeg ja eelarve. Ta soovib „oma kodu tunnet“ ja kiiret asjaajamist ka siis, kui museaal on teises linnas.

Mõju lahendusele: muuseumi esindajale kavandati pärandihoidlas kaugtöökoht, nimeline kontaktisik ja konsultatiivne tehniline tugi. Hoidlateenus disainiti suhtena, mitte tehinguna.

LEID 4

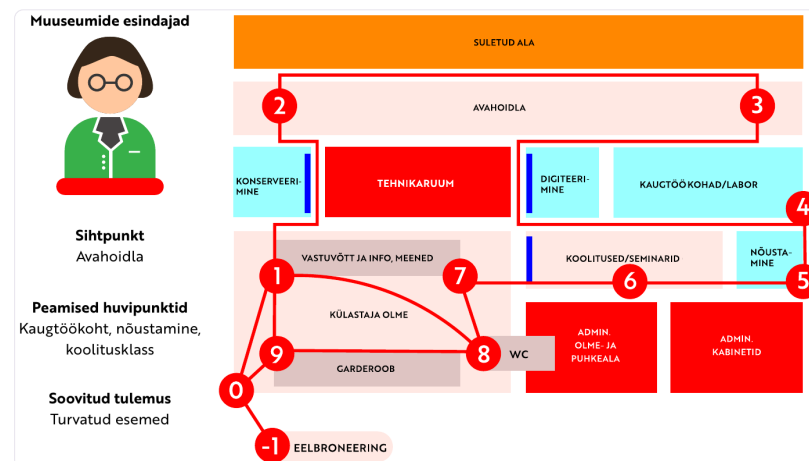
Tasuta ja tasuline peavad olema selgelt eraldatud.

Mõju lahendusele: neli teenusetasandit läbipaistva hinnaloogikaga — säilitamine ei tohi olla muuseumile rahaline takistus, avalik kogemus võib olla tuluallikas.

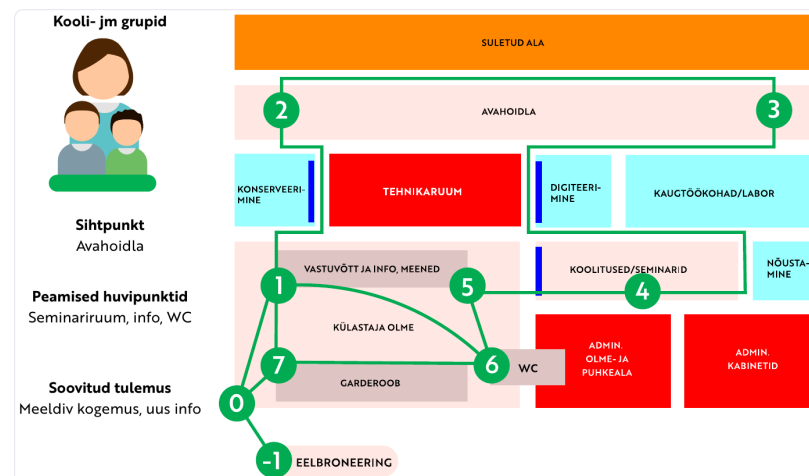
LEID 5

Iseseisev külastus on korraga kogemuse ja turvalisuse küsimus.

Mõju lahendusele: nõue turvatud objektide iseseisvale tutvumistuurile koos giidituuri valikuga; digiteeritud objektide uurimine kohapeal ekraanil digiteerimisruumi klaasseina kõrval.

Muuseumi esindaja teekond ruumiplaanil: eelbroneering (-1), saabumine (0) ja üheksa punkti, sihtpunkt avahoidla, soovitud tulemus turvatud esemed. Allikas: algmaterjal, lk 21.

Kooli- ja muude gruppide teekond: sama plaan, teine trajektoor ja teised huvipunktid. Allikas: algmaterjal, lk 23.

Pärandihoidla on võimaldaja, mitte sisutootja

Väärtuspakkumus

„Pakume eri valdkondade muuseumide ülest ning kesket museaalide hoiustamise, näitamise ja teadustöö viljelemise võimalust. Aga ka võimalust näha ja kogeda, kuidas muuseum toimib seesmise organismina.“

Positsioon

Pärandihoidla teenus seisneb keskkonna, tingimuste, vahendite, kompetentside ja oskusteabe pakkumises – mitte sisu tootmises. Sisulise konteksti loomine museaalide näitamisel jääb muuseumi vastutusele; pärandihoidla roll on toetav.

See piiritlus hoidis ära tüüpilise avaliku taristuprojekti hiilimise „veel üheks muuseumiks“ ja hoiab pärandihoidla rolli muuseumide suhtes jõustava, mitte konkureerivana.

Pärandihoidla on võimaldaja. Pärandihoidla teenus seisneb muuseumidele keskkonna, tingimuste, vahendite, kompetentside ja oskusteabe pakkumises.

PAKKUDA KESKKONDA JA OLMET	PAKKUDA TEHNILIST KORRALDUST	PAKKUDA OSKUSTEAVET JA VAHENDEID	PAKKUDA INFOT
Tagada hoiustamis-, säilitamis- ja näitamis-keskkond, sh selleks vajalikud konserveerimis- ja digiteerimisteenused, aga ka tööks vajalik olme.	Võimaldada seminaride/ koolituste ja töötubade korraldamist ning neid korralduslikult toetada, pakkuda giidituure jms (oma spetsialiteedist lähtuvalt).	Pakkuda teadustööks vajalikke ruume ja vahendeid; laboritööks vajalikke teadmisi, vahendeid, tuge ja teenuseid.	Informeerida – viidates algallikatele; lisainfot vahendada ning muuseumidesse (süvendatult info hankimiseks) edasi suunata jms.

Neli võimalustepakki: keskkond ja olme, tehniline korraldus, oskusteave ja vahendid, info. Allikas: algmaterjal, lk 8.

Säilitamine tasuta, avalik kogemus tasuline

Tasand	Sisu	Hind
1. Põhiteenus	Hoiustamine, säilitamine, näitamine kontrollitud tingimustes	Muuseumidele tasuta
2. Professionaalsed lisateenused	Konserveerimine, digiteerimine, restaureerimine — kas pärandihoidla tellimusena või ise vahendeid kasutades	Teatud mahuni tasuta, mahu ületamisel tasuline
3. Olmeteenused	Kaugtöökoht, labor, seminariruumid	Muuseumidele tasuta, v.a seminariruum üle mahu
4. Mugavusteenused	Kuller, transport, catering	Tasulised, vahendatud partneritelt
Avahoidla külastus	Grupid, uurijad, tavakülastajad	Tasuline

Loogika: säilitamine ei tohi olla muuseumile rahaline takistus, avalik kogemus võib olla tuluallikas. Missiooni rahastab riik, külastus rahastab avatust. Kaks kättesaadavusmudelit lisateenustes — telli või tee ise — arvestavad, et muuseumide oskused ja mahud on väga erinevad.

TEENUSE TASANDID

1. PÕHITEENUS: hoiustamine, säilitamine ja näitamine – tasuta

- Pärandihoidla põhiteenus on eri muuseumide museaalide hoiustamine ja säilitamine (ühes selleks vajalike kaasnevate meetmetega spetsiaalselt kontrollitud tingimustes). Teenus on muuseumidele tasuta
- Museaalide näitamise võimalus pärandihoidla avalal on samuti muuseumidele tasuta, v. a seminariruum

2. LISATEENUSED: konserveerimine, digiteerimine, restaureerimine jm – teatud mahuni tasuta

- Tehniliselt spetsiifilisi oskuseid nõudvad teenused on tehtud muuseumidele kättesaadavaks kahel moel:
 - b) Pärandihoidlalt tellimuse alusel (igale muuseumile on mõeldud teatud tellimusmaht, mille raames saab tellimusi esitada tasuta; mahu ületamisel rakendub tasu)
 - b) Ise pärandihoidla vahendeid kasutades (oskuste olemasolul)

3. OLMETEENUSED: kaugtöökoht, labor, seminariruumid jm – muuseumidele tasuta

- Museaalide uurijaile võimaldatakse sobivad tingimused, ruumid ja vahendid tasuta
- V.a seminariruum, mille kasutamine on teatud mahuni tasuta; mahu ületamisel rakendub tasu

4. MUGAVUSTEENUSED: kuller, transport, catering jm – tasulised, eraldi tellides

- Pärandihoidla administraatori kaudu

Teenuse tasandid ja tasuta/tasulise piir. Allikas: algmaterjal, lk 9.

Vajadus, väärtuspakkumus ja pärandihoidla pakutav

B2B			B2C
KÜLASTAB PÄRANDIHOIDLA AVAHOIDLAT EELKOKKULEPPEL			"SISSESADAJA"
			
Muuseumide esindajad	Kooli- jm grupid	Teadurid jm uurijad	Tavakülastajad
VAJADUS:	VAJADUS:	VAJADUS:	VAJADUS:
Hoiustada museaale jm vara, mis oma muuseumisse ära ei mahu	Rikastada õppeprogrammi	Teha teadustööd / uurida jms, tuginedes allikatele	Kogeda elamusi
VÄÄRTUSPAKKUMINE:	VÄÄRTUSPAKKUMINE:	VÄÄRTUSPAKKUMINE:	VÄÄRTUSPAKKUMINE:
Tsentraalne, turvaline lahendus pärandihoidlana, millele avahoidlas saab näidata museaale hoidla tingimuses	Inspireeriv laiend õppeprogrammile, kus saab käe külge panna	Tohutud kogud, mugav võimalus kohapeal interdistsiplinaarset uurimis- jm tööd teha, ristates eri allikaid	Saada suurema elamuse osaliseks kui muuseumis, aga ka laiem pilt (tänu eri muuseumide pakutavale)
PÄRANDIHOIDLA PAKUTAV:	PÄRANDIHOIDLA PAKUTAV:	PÄRANDIHOIDLA PAKUTAV:	PÄRANDIHOIDLA PAKUTAV:
Hoiustamis-säilitamiskeskonna pakkumine; nõustamine; müügi- ja turunduse pakkumine (huvilise suunamine edasi muuseumisse)	Seminaride ja koolituste korraldamise võimaldamine ja korralduslik toetamine; giidituru tehniline korraldamine	Informeerimine ja viitamine allikatele; teadustööks vajaliku keskkonna ja vahendite pakkumine	Avaalal museaalide näitamine hoidla tingimustes; lisainfo jagamine; muuseumidesse suunamine

Kasutaja x vajadus x väärtuspakkumus x pärandihoidla pakutav. Allikas: algmaterjal, lk 15.

OTSENE KASU KASUTAJALE

Kasutaja	Mida ta võidab
Muuseumide esindajad	Tsentraalne turvaline hoiustamine tasuta; museaal ei kao kogudesse, vaid muutub näidatavaks ka väljaspool oma maja; kaugtöökoht ja nimeline kontaktisik.
Kooli- ja muud grupid	Inspireeriv laiend õppeprogrammile, kus saab käe külge panna; seminariruum ja giidituuri korraldus.
Teadurid ja uurijad	Mitme muuseumi kogud ühes majas; interdistsiplinaarne töö algallikatega ilma asutuste vahel liikumata.
Tavakülastajad	Ligipääs sellele osale pärandist, mis jääb väljapoole näitustel nähtavat ~3%, ja arusaam, kuidas säilitamine päriselt käib.

Tsoneering ligipääsuõiguse järgi — nähtavus ilma ligipääsuta

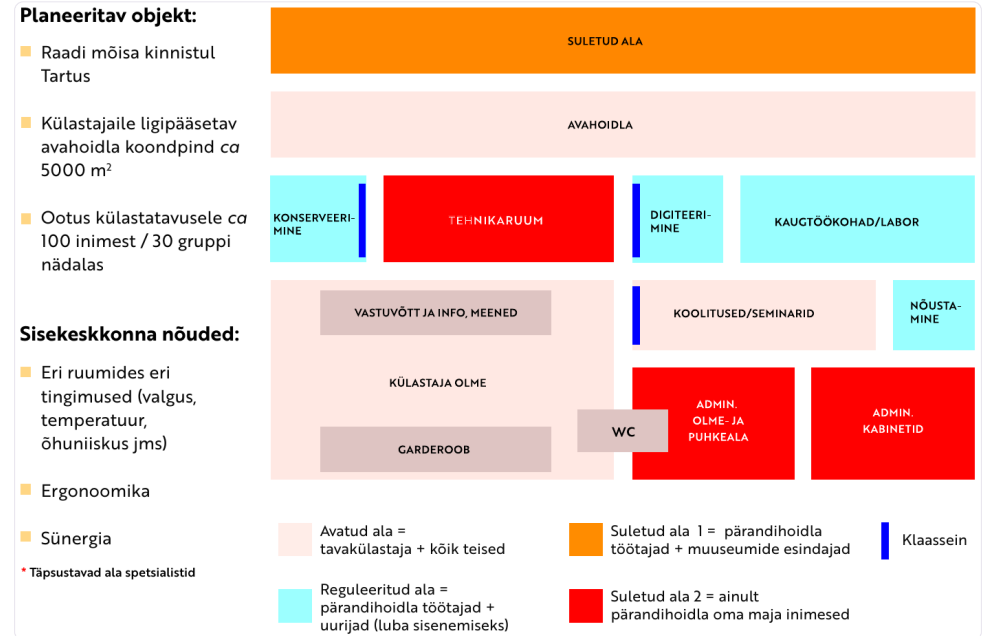
Neli ligipääsutasandit

- Avatud ala — tavakülastaja ja kõik teised
- Reguleeritud ala — pärandihoidla töötajad ja uurijad, luba sisenemiseks
- Suletud ala 1 — töötajad ja muuseumide esindajad
- Suletud ala 2 — ainult pärandihoidla oma maja inimesed

Tsoonide vahel klaasseinad: konserveerimine ja digiteerimine on külastajale nähtavad, aga ligipääsmatud. Nii jääb museaali turvalisus puutumata ja avalik kogemus sünnib just sellest, mida tavaliselt ei näidata — tööprotsessist.

Mahud ja sisekeskkond

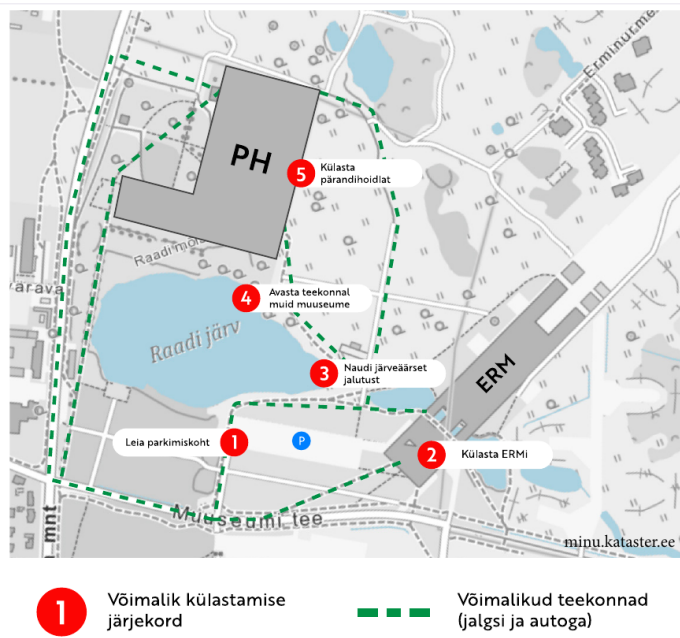
- Külastajale ligipääsetav avahoidla koondpind ca 5000 m²
- Ootus külastatavusele ca 100 inimest / 30 gruppi nädalas
- Eri ruumides eri tingimused: valgus, temperatuur, õhuniiskus
- Ergonoomika ja ruumide sünergia töövoogude järgi

Ruumikontseptsioon: tsoonid värvikoodiga, klaasseinad, ruumide paiknemine töövoog ja ligipääsu loogika järgi. Allikas: algmaterjal, lk 12.

Teekond algab ERMi juures ja kasutab olemasolevat taristut

Keskkonna iseloomust tulenevalt näeme, et kasutajateekond peab maksimaalselt ära kasutama olemasolevat infrastruktuuri, sh ERMi naabrust, parklaid, parki, järveäärset teerada ning mõisa kinnistul asuvaid hooneid ja rajatisi.

Kavandatav külastusteedekond Raadi mõisa kinnistul: parkimine, ERM, järveäärne jalutus, teised muuseumid, pärandihoidla. Allikas: algmaterjal, lk 37.

Pärand hoiab pärandit

Lõuna-Eesti pärandihoidla kavandati Raadi mõisa kinnistule, jalutuskäigu kaugusele Eesti Rahva Muuseumist. Mõisa säilinud varemed võetakse kasutusele re-use-prinitsiibil: 1944. aastal hävinud von Liphartide mõis — omal ajal rikkaliku kunsti- ja raamatukogu ning salongikultuuri paik — naaseb avalikku kasutusse kultuuripärandi hoidjana.

- Külastusteedekond kasutab maksimaalselt olemasolevat taristut: ERMi naabrust, parklaid, parki, järveäärset teerada ja mõisa hooneid.
- Pärandihoidla ei konkureeri ERMiga, vaid pikendab olemasolevat külastusvoogu — üks sõit, mitu sihtkohta.
- Mõisapark ja järveäär saavad teenusest kasu ka ilma majja sisenemata.

Kaksteist nõuet, mis kandsid teenuse majja

KESKKOND JA RESSURSS

- Keskkonda säästev suhtumine kogu hoone elukaases
- Ruumi 100% tark ärakasutamine erinevate kliimatsoonidega ja kollektiivse kogumisega
- Säästlikud vee- ja energialahendused: geotermika, päikeseenergia, LED, vihmavee kogumine ja ringlus õhuniisutuseks, tualettidesse ja kastmiseks
- Looduse kaasamine ja hoone sulandamine ilma hooldusintensiivset haljastust rajamata

TURVALISUS JA SÄILIVUS

- Rangeid turvanõudeid järgiv planeering, militaarohtude arvestamine – kogud maa-alustesse arhiividesse
- Tark hoiustussüsteem ja tarkvara isikustatud ligipääsuga
- Säilitav hoone vaatega tulevikku: vähemalt 20% lisamahtu objektidele, mida muuseumides veel ei ole

AVATUS JA LIGIPÄÄS

- Avatud töötamine: nähtavad-aga-privaatseid ruumid, klaasist helikindel digiteerimisruumi aken kõrvalasuva uurimisarvutiga, avalikud digiteerimised meediale
- Suurepärane ligipääsetavus ja objektide nähtavus
- Multifunktsionaalne hoone
- Iseseisev või giidiga tuur; erivajadustega inimeste külastatavus hoones, veebis ja infomaterjalides
- Rahvusvahelise haarde võimendamine ja virtuaalne esilolek turundushoovana

Disain lisas väärtust seal, kus muutmine on kõige odavam

Kuidas disain teenusele väärtust lisas

Projektieelselt oli pärandihoidla määratletud taristuobjektina: ruutmeetrid, kliimatingimused, turvanõuded. Projekti järel oli see määratletud teenusena, millel on neli kasutajarühma, neli teenusetasandit, hinnaloogika, teekonnad ja avalik väärtuspakkumus. Ühishoidla eesmärk laienes säilitamiselt ligipääsule.

Kasu organisatsioonile ja avalikule sektorile

- Ruumiprogramm tuletati kasutajateekonnast, mis vähendab riski, et valmis majas selguvad teenuse toimimist takistavad ruumiotsused. Avaliku raha kokkuhoid tekib kõige kallimas kohas: enne projekteerimist.
- Ühishoidla mudel ise on ressursisääst — kollektiivne kogumine ja säilitamine vähendab 23 muuseumi eraldi hoidlate vajadust.
- Uus tululiin: avahoidla külastus, seminariruum ja töötoad tasulisena rahastavad avatust.

Kasu ühiskonnale, keskkonnale ja kogukonnale

- Ligipääs pärandile: avahoidla avab selle osa kogudest, mis jääb väljapoole näitustel nähtavat ~3%.
- Haridus: 49% prognoositud kasutajatest on kooli- ja muud grupid; avahoidla on kavandatud õppeprogrammi laiendina, kus saab käe külge panna.
- Kaasatus: erivajadustega inimeste arvestamine oli sõnastatud lähtepõhimõttena, mitte hilisema kohandusena.
- Keskkond: kliimatoonid, geotermika, päikeseenergia, vihmavee ringlus, re-use, 20% kasvuvaru.
- Vastupidavus: kogude turvalisus militaarohtude kontekstis, kogud maa-alustesse arhiividesse.
- Pärandi taaskasutus: 1944. aastal hävinud Raadi mõisa varemete taastamine avalikku kasutusse.

TULEMI SEIS AUGUSTIS 2026

Disainiprotsess kestis november 2022 – august 2023 ja anti tellijale üle terviklikult: neli kasutajaprofiili, neli teenusetasandit, tsoneering, ruumiprogramm ja 12 lähtepõhimõtet arhitektuurivõistluse lähteülesande sisendiks. Riigi investeeering on sellest ajast eelarvepõhjustel ootel: 2023. aasta oktoobris pani Kultuuriministeerium kolme pärandihoidla projekti tähtajatule pausile ja Kultuuriprogramm 2026–2029 sõnastab, et ühishoidlate ettevalmistustööd jätkuvad, kui pareneb riigieelarve olukord. Lõuna-Eesti arhitektuurivõistlust ei ole seni välja kuulutatud. Disainitöö väärtus sellest otsusest ei sõltu: teenusmudel on valmis ja rakendatav kujul, kus võistluse väljakuulutamisel ei ole vaja kontseptsiooni uuesti tellida. Nõuetele vastava hoidlapinna osakaal seisab riigi enda prognoosis 44% juures aastani 2029 — probleem, mille lahendamiseks see teenus disainiti, on endiselt lahendamata.

Allikad ja viited

- 1 Eesti Disainiauhinnad 2026 — Eesti Disainikeskus. Üldtingimused, hindamisteemad, tähtajad.
<https://disainikeskus.ee/eesti-disainiauhinnad-2026/>
- 2 Eesti Disainiauhinnad 2026, Defolio võistluskeskkond. Teenusedisaini alamkategoriad, hindamisperiood, nõutud materjalid, 500 tähemärgi piirang.
<https://www.defolio.com/competitions/eesti-disainiauhinnad-2026>
- 3 Eesti Disainiauhinnad 2026 kutsub kandideerima — Eesti Kunstiakadeemia. Žürii kriteeriumid, teenusedisaini viie aasta erand.
<https://www.artun.ee/et/eesti-disainiauhinnad-2026-kutsub-kandideerima/>
- 4 Eesti pärandihoidlad, ettepanek — Muinsuskaitseamet. 23 muuseumi kogud, kogupindala 31 000 m², Lõuna-Eesti avahoidla Raadi mõisavaremetesse.
https://muinsuskaitseamet.ee/sites/default/files/documents/2024-02/parandihoidla_ettepanek_0.pdf
- 5 Muuseumide rahastamine riigieelarvest — Rahandusministeerium. Asukohaotsused, arhitektuurivõistluste ajakava, investeeingu suurusjärg.
<https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2024-03/Muuseumide%20rahastamine%20riigieelarvest.pdf>
- 6 Kultuuriprogramm 2026–2029 — Kultuuriministeerium. Ühishoidlate ettevalmistustööd jätkuvad, kui pareneb riigieelarve olukord; nõuetele vastava hoidlapinna osakaal 44% aastani 2029.
<https://www.kul.ee/sites/default/files/documents/2026-03/Kultuuriprogramm%202026-2029.pdf>
- 7 Ministeerium pani kolme suure pärandihoidla projekti tähtajatule pausile — ERR, oktoober 2023.
<https://kultuur.err.ee/1609144151/ministeerium-pani-kolme-suure-parandihoidla-projekti-tahtajatule-pausile>
- 8 Projekti algmaterjal: „Pärandihoidla avahoidla teenus. Lõuna-Eesti, Raadi“, teenusedisaini meeskonna töömaterjal, november 2022 – august 2023. Kõik dokumendis kasutatud visuaalid pärinevad sellest materjalist.